

Nyhetsbrev

Vi samarbetar med kommuner i Stockholms län och Region Stockholm

2022-03-23 | Årgång 9 | Nummer 3

[Läs brevet i webbläsare](#)

Hej!

Just när en kris försiktigt börjat att klinga av så kom nästa. En invasion av ett land nära oss med bara ett hav och några få länder emellan. Det känns överkligt och fruktansvärt. Orden räcker inte till. Samtidigt rullar vardagen på med fantastiskt soliga vårdagar. Livet är helt enkelt inte rättvist.

I detta Nyhetsbrev lyfter Peter Strang vården för de personer som drabbas av svår levercirros – en diagnos som sällan diskuteras i palliativa sammanhang. Bland annat tar Peter upp vilka läkemedel man egentligen vågar ge till en patient med diagnosen.

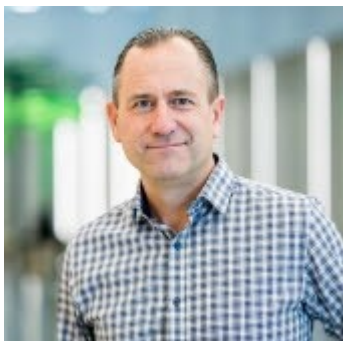
I förra Nyhetsbrevet lyfte jag fram att vi har några satsningar på gång som riktar sig till akutsjukvården och geriatriken, mer om det under våren.

En annan ny satsning som vi testkör under våren är digitala seminarier för den som arbetar inom primärvården, och där har vi valt att satsa främst på de som arbetar inom den basala hemsjukvården. Se särskild nyhetsruta om det lite senare i Nyhetsbrevet.

Sist men inte minst kommer vi i september äntligen kunna samla våra Palliativa ombud för fysiska heldagar där vi får lära av varandra. Äntligen kan vi träffas, fika, skratta, äta lunch, nätverka – tänk att kunna få göra det igen!

Vi önskar dig en trevlig läsning!

Bästa hälsningar,

Fredrik Sandlund
Verksamhetschef

Peter Strang
Vetenskaplig ledare

Kalendarium

Anmäl dig till vårens utbildningar

Biverkningar av immunbehandlingar

Föreläsning för den specialiserade palliativa vården på uppdrag av Region Stockholm

Hjärntumörpatientens vård och rehabilitering – för chefer

Digitalt tillfälle för chefer

Grundkurs Hjärntumör

Ges i samarbete med Karolinska Universitetssjukhuset, RCC Stockholm Gotland och Akademiskt primärvårdscentrum

Barn som närstående

För kuratorer som möter patienter med malign hjärntumör

Tema Cancer bjuder in till gemensam workshop

Målgrupp är medarbetare inom Tema Cancer, ASIH och akutmottagningen på NKS

Existentiell kris, coping och livskvalitet (Fulltecknad)

Föreläsare: Lisa Sand

Reflektionsledarutbildning – informationsmöte för chefer

För chefer inom kommunal vård och omsorg

Den svårt sjuka cancerpatienten – vilka samtal behöver vi ha?

Riktat sig till den basala hemsjukvården i Stockholms län

De nödvändiga samtalen – alla yrkesgrupper (Fulltecknad)

Ges i samarbete med Palliativt utvecklingscentrum i Lund

Närstående i palliativ vård

Föreläsare: Anette Alvariza

Grundläggande cancervård

Ges i samarbete med APC och RCC Stockholm-Gotland

Taktil massage - att mötas utan ord

Kostnadsfri föreläsning för den specialiserade palliativa vården

Utbildning av palliativa ombud

Föreläsare: Medarbetare PKC

Symtomkontroll i palliativ vård

Föreläsare: Linda Björkhem Bergman, Per Fürst

Reflektionsledarutbildning – för medarbetare inom kommunal vård- och omsorg

Utbilda reflektionsledare i din verksamhet

De nödvändiga samtalen – läkare (Fulltecknad)

Ges i samarbete med Palliativt utvecklingscentrum i Lund och RCC Stockholm Gotland

Fördjupningsutbildning om smärta hos äldre

Utbildning för palliativa ombud utbildade av PKC

Svår hjärtsvikt och KOL – hur kan vi identifiera försämring?

Riktat sig till den basala hemsjukvården i Stockholms län

Trygg när döden närmar sig

Utbildningen ges i samarbete med Forum Carpe

Palliativ vård – en introduktion

Föreläsare: Medarbetare PKC

Undersköterskans roll i palliativ vård

Föreläsare: Medarbetare PKC

Palliativ vård inom äldreomsorgen – vad kan vi göra tillsammans?

Information till dig i kommunen

Omvårdnadsåtgärder vid KOL

Föreläsning för den specialiserade palliativa vården på uppdrag av Region Stockholm

Grundkurs Hjärntumör

Ges i samarbete med Karolinska Universitetssjukhuset, RCC Stockholm Gotland och Akademiskt primärvårdscentrum

Nyheter

Grundutbildningar inom palliativ vård i digitalt format

Utbildningar anpassade för medarbetare med begränsad erfarenhet av arbete med palliativ vård.

4 maj: Symtomkontroll i palliativ vård

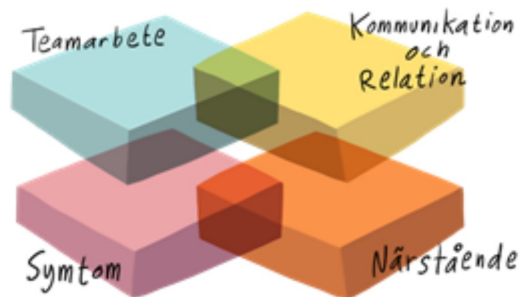
[Läs mer och anmäl dig](#)

19 maj: Palliativ vård – en introduktion

[Läs mer och anmäl dig](#)

24 maj: Undersköterskans roll i palliativ vård

[Läs mer och anmäl dig](#)

Välkommen till PKC-dagen den 27 oktober! Tema: Närstående i palliativ vård

I år hoppas vi kunna genomföra en riktig PKC-dag igen, det längtar vi efter. En nästan full sal med 800 personer och ett förväntansfullt sorl. Anteckna dagen i din kalender så återkommer vi med program och anmälan lite senare i vår.

Mer information kommer.

Region Stockholms extra satsning 2022 på palliativ vård inom kommunal vård och omsorg:

Palliativ vård inom äldreomsorgen – vad kan vi göra tillsammans?

Inbjudan till uppstart 31 maj kl. 12–16

PKC i Stockholms län har med hjälp av statliga stimulansmedel genom Region Stockholm fått i uppdrag att under 2022 utveckla utbildningar och andra aktiviteter för att ge förutsättning för en ännu bättre palliativ vård inom kommunal vård och omsorg. Under eftermiddagen kommer vi få veta mer om de planerade satsningarna och samtidigt få ta del av ny kunskap.

Målgrupp: Läkare, chefer och andra nyckelpersoner som arbetar inom uppdraget läkarinsatser på särskilt boende. Beslutsfattare och andra nyckelperson inom alla kommuner i Stockholms län. Hälso- och sjukvårdsförvaltningen, FoU-enheter för äldre, Verksamhetschefer och enhetschefer för särskilda boenden i länet med flera.

[Till anmälan](#)

RCC Stockholm Gotland ger under våren flera kurser om Hjärntumörer

OBS – endast för medarbetare som arbetar inom Region Stockholm

Hjärntumörpatientens vård och rehabilitering

- **Fredag 1 april kl. 09.30 - 11.30**
Målgrupp: chefer inom Region Stockholm
[Till anmälan](#)

Grundkurs hjärntumör

- **1 april 12.30-16.30 (digital | OBS: Sista anmälningsdag 28 mars)**
[Till anmälan](#)
- **7 juni 13.00-16.30 (fysisk)**
[Till anmälan](#)

Barn som närstående – för kuratorer som möter patienter med malign hjärntumör

- **5 april 12.30-16.30 (OBS: Sista anmälningsdag 25 mars)**
[Till anmälan](#)
-

Nyhet! Digitala korta utbildningar för den basala hemsjukvården

I samarbete med Akademiskt primärvårdscentrum så testkör vi nu under våren utbildningar för den basala hemsjukvården och som arbetar på uppdrag av Region Stockholm. Inledningsvis planerar vi korta seminarier via Teams med 45 minuter föreläsning och 15 minuter frågor och diskussion. I samband med seminarierna lär vi oss på PKC mer om vilken kunskap som den basala hemsjukvården behöver.

- **Den svårt sjuka cancerpatienten – vilka samtal behöver vi ha?**
21 april kl. 14.30-15.30
[Till anmälan](#)
 - **Svår hjärtsvikt och KOL – hur kan vi identifiera försämring?**
12 maj kl. 14.30-15.30
[Till anmälan](#)
-

Närstående i palliativ vård

Digital föreläsning den 26 april kl. 13.00–14.30

Föreläsare är **Anette Alvariza**, professor i palliativ vård, leg. Specialistsjuksköterska vid Marie Cedersköld högskola.

[Till anmälan](#)

Lästips från Dagens Medicin: ”Den palliativa vården behöver utvecklas”

DAGENS
Medicin

Tänkvärda tankar från en erfaren sjuksköterska om vikten av god palliativ vård.

[Läs debattartikeln här](#)

Reflektionsledarutbildning – informationsmöte för chefer inom äldreomsorgen den 20 april

Regelbunden reflektion vet vi har stor betydelse både för individuell och organisatorisk utveckling. Nu har du som chef möjlighet att anmäla dig till ett informationstillfälle om vår reflektionsledarutbildning för att få veta mer.

Digitalt möte den 20 april kl. 14.30–15.30.

[Till anmälan](#)

Palliativa ombudsdagar 9 och 14 september 2022!

Äntligen kan vi ha fysiska PO-dagar!

PKC har utbildat ca 1000 palliativa ombud sedan starten 2015.

Nu är det dags för en utbildnings- och nätverksdag, klockan 9.00–15.30 den 9 eller 14 september. Välj det datum som passar dig bäst.

Syftet med dagen är att dela erfarenheter av hur det är att arbeta som Palliativt ombud.

PKC berättar också om vad som är på gång, och passar även på att förmedla ny kunskap.

Anmälan:

- **Palliativa ombudsdagen 9 september**
- **Palliativa ombudsdagen 14 september**

Det ska bli så roligt att ses!

Levercirros i palliativt skede: vilka läkemedel vågar man ge?

Referat av Peter Strang, vetenskaplig ledare

Referat av artiklarna:

- Waterman B. et al.: **Top Ten Tips Palliative Care Clinicians Should Know About End-Stage Liver Disease.** *Journal of Palliative Medicine*, 26; 924 – 931, 2021.
- Wilcock A, et al.: **Prescribing in chronic severe hepatic impairment.** *Journal of Pain and Symptom Management* 2019; 58:515–537.

Bakgrund

Trots att närmare 800 svenskar dör årligen av svår levercirros, diskuteras denna diagnos sällan i palliativa sammanhang, men vi borde göra det eftersom det är en komplex diagnos (1). Levercirros ("skrumplever") beror på kroniska cellskador med inflammation och bindvävsbildning i levern, oftast på grund av överkonsumtion av alkohol, kronisk hepatit eller fettilagring. Cirrosen är till en början *kompenserad*, vilket innebär att man inte har symtom trots att levern är skadad. Senare uppstår *dekompenenserad* cirros som innebär uppkomst av flera livshotande komplikationer (1, 2).

Dekompenserad (symtomgivande) cirros

I sena skeden talar man om dekompenenserad cirros som kan kännetecknas av

- **Ikterus** dvs. patienten blir gul ("gulsot").
- **Hepatisk encefalopati** som innebär att hjärnan påverkas av den svåra leversjukdomen, med kognitiv svikt, gäspningar, medvetandepåverkan, personlighetsförändringar, stela rörelser och kramper.
- **Blödningar från esofagusvaricer**, dvs. från åderbräck i matstrupen som uppstått på grund av leversjukdomen. Blödningarna kan vara livshotande.
- **Ascites**, dvs. vätska i buken.

Samtidigt ser man också kraftigt ökad allmän

- **Blödningsrisk** (INR-värden stiger spontant).
- **Nedsatt immunförsvar.**
- **Spontan, bakteriell peritonit**, dvs. infektion i bukhinnan.

“Leverfunktionen är mycket viktig också för att palliativa läkemedel ska fungera väl”

Vilka palliativa läkemedel vågar man ge?

Med tanke på att många mediciner metaboliseras, dvs. bryts ner i levern, är leverfunktionen mycket viktig också för att palliativa läkemedel ska fungera väl. Därför bör stor försiktighet iakttas när man medicinerar en person med dekompenenserad levercirros i palliativ fas. Enligt översiktsartikeln av Waterman och medarbetare (2) och Wilcock och medarbetare (3) skulle ett idealt läkemedel ha kort halveringstid, minimal levermetabolism, hög peroral biotillgänglighet och låg grad av proteinbindning.

Smärtbehandling

Alla opioidpreparat kan ackumuleras i kroppen, dvs. bli kvar längre och ge starkare och mer svårstyrda effekter, därför ska man använda preparaten med stor försiktighet.

Paracetamol. Trots att paracetamol bryts ner i levern, kan man ge paracetamol (Alvedon, Panodil osv), men i låga doser, högst 2000 mg per dygn (1, 2). Paracetamolet kan ha betydligt längre effekt i allt från 4 till 8 timmar (3). Man kan till exempel börja med 500 mg x 3.

NSAID, dvs anti-inflammatoriska preparat som ibuprofen, naproxen, ketoprofen osv: Bör undvikas helt, på grund av stor blödningsrisk, eftersom INR kan vara rejält förhöjt vid dekompenenserad levercirros. Om man absolut behöver ordinera NSAID, rekommenderas ibuprofen i den låga dosen 200 mg x 3 (3). Ett alternativ kan vara Cox-2 specifika NSAID i mycket låga doser.

Steroider (kortison): Ska undvikas om det går, men om det absolut behövs ska man starta med mycket låga doser.

Morfin och hydromorfon: Rekommenderas i första hand bland starka opioider (2), men i mycket låga doser. Om patienten har samtidig njursvikt bör dessa preparat undvikas helt. Föreslagen startdos för morfin i tablettform är 5 mg snabbverkande morfin x 3, dvs var 8:e timme (3).

Oxykodon: Bör undvikas eftersom oxykodonet metaboliseras i levern (2,3). Om man ändå behöver ge oxykodon p.o., rekommenderar författarna 2,5 mg x 3 av snabbverkande oxykodon, som startdos. Eftersom lägsta styrkan är 5 mg i Sverige, kan man behöva dela tablettorna. Om Oxykodon ges i injektionsform, rekommenderas 1,5 mg som startdos subkutant.

Fentanyl: Fentanylet har egentligen kort halveringstid och borde vara ett bra preparat ur den synvinkeln, men med tanke på att fentanyl används i långverkande smärtpåsar inom den palliativa vården, bör också påsar undvikas eftersom effekten kan vara långvarig och svårstyrd.

“Pro-drugs”: Pro-drugs är preparat som behöver metaboliseras för att ha effekt (t ex kodein eller tramadol). Eftersom leverfunktionen är mycket svag, bildas det med andra ord ganska lite aktiv substans.

Gabapentin, pregabalin (Lyrica): Kan användas men man bör starta med lägsta möjliga dos och trappa upp försiktigt.

Illamående

Metoklopramid (Primperan): Fungerar att använda.

Ondansetron: Fungerar att använda.

Övriga medel mot illamående som Haldol kan ge en ökad risk för QT-förlängning (allvarlig hjärtkomplikation).

Oro, ångest

Bensodiazepiner kan öka risken för hepatisk encefalopati och ska därför användas med stor försiktighet. Om preparat ändå behövs, rekommenderas **Lorazepam** (Temesta), i en mycket låg startdos på 0,5 mg per dygn (3).

“Vid all läkemedelsbehandling i palliativ vård måste effekter vägas mot risker”

Diskussion

Vid all läkemedelsbehandling i palliativ vård måste effekter vägas mot risker, men vid leversvikt, liksom vid njursvikt, blir detta särskilt påtagligt. Förslagen ovan är framtagna av experter på leversjukdom samt av palliativa experter och ska ses som förslag. Ändå måste den enskilda läkaren ta egna beslut för varje enskild patient, eftersom omständigheterna kan vara unika.

Referenser

1. Stål, P. **Levercirros**. Ur [Internetmedicin](#) (uppdaterad 2020-12-20)
2. Waterman B. et al.: **Top Ten Tips Palliative Care Clinicians Should Know About End-Stage Liver Disease**. *Journal of Palliative Medicine*, 26; 924–931, 2021.
3. Wilcock A, et al.: **Prescribing in chronic severe hepatic impairment**. *Journal of Pain and Symptom Management* 2019;58:515–537.

Palliativt kunskapscentrum i Stockholms län samfinansieras av Region Stockholm samt kommunerna Danderyd, Ekerö, Haninge, Huddinge, Järfälla, Lidingö, Nacka, Nykvarn, Salem, Sigtuna, Sollentuna, Solna, Stockholms stad, Sundbybergs stad, Södertälje, Tyresö, Upplands-Bro, Vallentuna, Vaxholm, Värmdö och Österåker.

Läs mer om oss på: pkc.regionstockholm.se

Kontakt: pkc.siso@regionstockholm.se

Foto: Yanan Li (om ej annat anges)

Följ oss på Facebook och Instagram

Tipsa en vän

Dela utskicket:

[Avregistrera dig från nyhetsbrevet](#)

Palliativt kunskapscentrum
REGION STOCKHOLM